

15. Рубинштейн А. Литературное наследие: в 3 т. / А. Рубинштейн ; сост., текстолог. подгот., коммент. и вступ. ст. Л. А. Баренбойма.– М.: Музыка, 1986. – Т. 3 : Письма 1872–1894. Лекции по истории фортепианной литературы. – 279 с.
16. Серов А.Н. Статьи о музыке: Музыкальная критика : в 7 вып. / А.Н. Серов. – М.: Музыка, 1985. – Вып. 2 А : 1854–1856. – 352 с.
17. Серов А.Н. Статьи о музыке: Музыкальная критика : в 7 вып./ А. Н. Серов. – М.: Музыка, 1990. – Вып. 6 : 1863–1866. – 343 с.
18. Тынянов Ю.Н. Смерть Вазир-Мухтара [Электронный ресурс] / Ю. Н. Тынянов.– Режим доступа:
http://az.lib.Ru/t/tynjanow_j_n/text_0020.shtml.
19. Чернявська М.С. Піаністичні новації З.Тальберга та їх вплив на фортепіанну музику XIX століття / М. С. Чернявська // Теоретичні питання культури, освіти та виховання: зб. наук. пр. –К. : КНЛУ, 2002. – Вип.23. –С.194–198.
20. Шуман Р. Избранные статьи о музыке / Р. Шуман ; под ред. Д. В. Житомирского.– М.: Музиздат, 1956. – 400 с.

РЕЗЮМЕ

О. А. Антонець. Салонні традиції у виконавських школах віртуозів-піаністів першої половини XIX століття.

У статті досліджено питання виконавських шкіл першої половини XIX століття. У контексті салонної традиції розглянуто творчі відкриття віртуозів-піаністів, в яких їх методичні рекомендації стають важливою складовою.

Ключові слова: *салонна музика, віртуозність, фортепіанна техніка, виконавська інтерпретація.*

SUMMARY

O. Antonets. Salon traditions in performance schools virtuosos-pianists of the first half of XIX of century.

The article is sanctified to the questions of performance schools of the first half of XIX of century. The creative opening of virtuosos-pianists, in which their methodical recommendations become an important constituent, is examined in the context of salon tradition.

Keywords: *salon music, virtuosity, piano's technique, performance interpretation.*

УДК 371.311.1:7.071.2:786.2–057.875

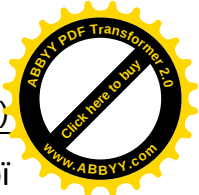
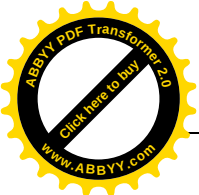
О. В. Березовська

Київський державний педагогічний
університет ім. М. П. Драгоманова

ІНДИВІДУАЛЬНИЙ ПІДХІД ЯК УМОВА ВДОСКОНАЛЕННЯ ВИКОНАВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТА-ПІАНІСТА

У статті розглянуто суто професійні питання щодо важливості розвитку індивідуальної творчості особистості, її індивідуальних особливостей у музичному мистецтві. Охарактеризовано такі поняття, як: «індивідуальність», «творча особистість», «індивідуальні особливості» та необхідність їх синтезу в мистецькій галузі освіти. З'ясовано суть музично-виконавської діяльності. Обґрунтовано необхідність індивідуального підходу у виконавській діяльності студентів та його забезпечення на шляху формування виконавської досконалості піаніста.

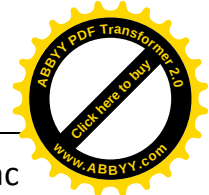
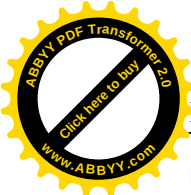
Ключові слова: *індивідуальний підхід, особистість, творчі здібності, виконавська діяльність.*

Постановка проблеми. Поступова зміна концептуальних засад освітньої системи в Україні, гостре відчуття потреби у фахівцях високої культури, підготовці кваліфікованих спеціалістів, здатних до творчої праці, самовдосконалення, мобільності в опануванні та впровадженні новітніх технологій, реалізується у особистісно орієнтованому підході, спрямованому на ефективний розвиток творчої особистості, її неповторного індивідуального стилю діяльності, естетичну орієнтацію на досягнення єдності користі, добра та краси. Цей підхід сприяє в мистецькій галузі гармонійному співвідношенню особистісних, фахових і творчих якостей молодих спеціалістів, формуванню людини з високим рівнем духовності та багатим загальноестетичним внутрішнім світом. Разом з тим, у мистецькій спеціально-музичній підготовці студента-піаніста на початку залучення до педагогічної праці існує особлива потреба в поглибленні теоретичної та практичної підготовки щодо майбутньої самостійної практичної діяльності вчителя мистецтва, оволодінні ним технологією виконавського процесу, розвитку його індивідуально-творчих можливостей.

Аналіз актуальних досліджень. Процес творчості притаманний людській діяльності взагалі, однак яскравіше творча індивідуальність проявляється у мистецтві. В. Сухомлинський уважав, що мистецтво – це час і простір, в якому живе краса людського духу. На думку великого педагога, «воно випрямляє душу так, як гімнастика випрямляє тіло» [10, 34]. Платон відносив до творчості все, створене людиною: «...Усе, що викликає перехід з небуття у буття-творчість...» [6, 135]. «Новизна» І. Канта і його поняття творчості більше суб'єктивується, з універсальної перетворюється у часткову здібність людини, яке стає надалі джерелом подальшого розкриття сутності творчості.

Над визначенням і осмисленням сутності творчості працювали такі філософи, як Г. В. Ф. Гегель, Б. Спіноза, І. Г. Фіхте, Л. Фейєрбах, Ф. Г. Шеллінг та ін. У працях науковців (Н. А. Бердяєв, В. А. Бухвалов, І. Г. Геращенко, В. І. Загвязинський, Н. Д. Нікандров, С. А. Рубінштейн, Л. І. Рувинський, С. О. Сисоєва) з'ясовано сутність основних понять, визначено специфіку педагогічної творчості та шляхи її практичної реалізації. Визначенню поняття творчої особистості приділяли багато уваги Б. Г. Ананьєв, В. І. Андреев, Ю. К. Бабанський, С. М. Бондаренко, Р. М. Грановська, В. А. Кан-Калик, Н. Ф. Талізін та ін. С. Л. Рубінштейн, обґрунтовуючи суспільну значущість процесу творчості, відзначав її як діяльність у створенні нового, оригінального, що входить не тільки в історію розвитку творця, а й в історію розвитку науки, мистецтва тощо [8, 178]. Визначаючи виняткову значущість творчого розвитку особистості, Л. Виготський писав, що «творчість – це діяльність людини, спрямована на створення нового: чи то речей зовнішнього світу, чи умовиводів або почуттів, властивих самій людині» [12, 35]. Отже, проаналізувавши низку наукових положень із філософії, психології,

педагогіки, ми усвідомлюємо що найголовнішою проблемою під час вивчення творчості є проблема її носія – особистості, яка творить. Це зумовлює актуальність теми.

Мета статті – обґрунтувати практичну доцільність застосування індивідуального підходу у процесі навчання щодо ефективності розкриття низки важливих індивідуальних особливостей та можливостей, які забезпечують формування його виконавської індивідуальності. Для досягнення мети необхідно було вирішити такі завдання: проаналізувати сутність особистісного компонента в загальній проблемі творчості; визначити міру ефективності застосування індивідуальної форми педагогічного впливу на розвиток особистості студента-піаніста.

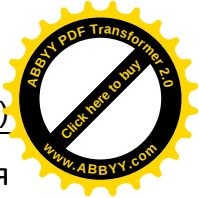
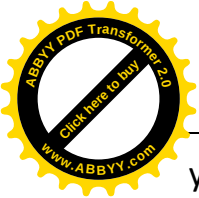
Виклад основного матеріалу. Особистість – головний виконавець у творчій діяльності. Сучасні дослідники творчості вважають, що особистісні чинники є визначальними у досягненні творчих результатів. На думку Г. Айзенка, риса «креативність» пов'язана із творчими досягненнями через особистість, тому що саме особистість є механізмом реалізації творчих здібностей у творчій діяльності [1, 69]. Особистість здобуває більшу суспільну значущість за умов осучаснення власних можливостей, прогресивності її дій, які характеризуються неповторністю, яскравою індивідуальністю.

Поняттю індивідуальність властива та відмінність, яка відрізняє одну людину, одну особистість від іншої, зумовлює специфічний стиль її діяльності й поведінки, надає їй своєрідної краси і неповторності. Виконавець, педагог або музикант, виявляє свою індивідуальність у процесі відтворення музичного твору, який набуває художньої цінності лише за умови, якщо його особистості притаманна індивідуальність.

Відомі педагоги-музиканти (Л. Баренбойм, О. Гольденвейзер, Г. Нейгауз, Г. Коган, Б. Міліч) завжди наголошували на тому, що із самого початку і до кінця навчання в учнях необхідно дбайливо пестити мистецьку індивідуальність, музичне «Я». М. Фейгін у праці «Індивідуальність учня та мистецтво педагога» детально висвітлив різні аспекти цієї проблеми.

Цікавим для педагогічної науки є створення авторської методики Марією Монтессорі. Основна її ідея полягає в тому, що кожна дитина проходить індивідуальний шлях розвитку, а звернення дитини до вчителя: «Допоможи мені це зробити самому» є девізом педагогіки М. Монтессорі. Сутність її характеризують три провідних положення. Так, виховання має спиратися на дані спостережень за дитиною бути: «вільним»; «індивідуальним».

Отже, факти свідчать про те, що багато педагогів, психологів, музикантів звертаються до науки, шукаючи допомоги у вдосконаленні свого мистецтва, в розв'язанні проблем, що виникають постійно впродовж їх педагогічної праці, адже нові орієнтації й цінності сучасної освіти виявляють необхідність розуміти

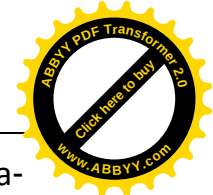
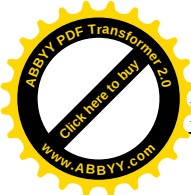

учня як індивідуальність з її особливими можливостями. Тому питання індивідуального підходу, яке посідає особливе місце в теорії та практиці відомих педагогів, учених (Х. Д. Алчевська, В. П. Бехтеров, В. Г. Белінський, М. Ф. Бунаков, М. О. Добролюбов, Я. А. Коменський, М. Л. Толстой, К. Д. Ушинський, М. Г. Чернишевський, П. Д. Юркевич) відображатиметься в навчально-виховній системі та полягає у конкретизації загальних цілей навчання і виховання відповідно до індивідуальних якостей учнів.

Індивідуальний підхід забезпечує своєрідність у розвитку особистості дитини, її пізнавальних процесів, створює сприятливі можливості для засвоєння навчального матеріалу; знання індивідуальних рис учня; урахування специфічних умов, що вплинули на появу будь-якої особливості особистості; знання мотивів дії; чуйність і такт викладача стосовно учня; уміння передбачати наслідки педагогічного впливу. У зв'язку з цим проблеми формування сучасної особистості, питання індивідуального підходу досліджували О. В. Запорожець, Г. С. Костюк, В. К. Котирло, Г. О. Люблінська, В. М. М'ясищев, Д. Ф. Ніколенко, Л. М. Проколієнко, Д. Б. Ельконін, П. Р. Чамата та інших видатних учених.

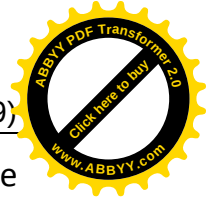
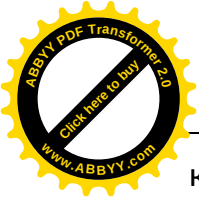
У сучасному тлумаченні індивідуальний підхід розглядається як психолого-педагогічний принцип, що передбачає таку організацію педагогічного впливу в навчально-виховному процесі освітніх закладів та сім'ї, яка враховує індивідуальні особливості дитини та умови її життя. Під час визначення сутності індивідуального підходу встановлено, що в деяких працях здійснюється змістова диференціація вказаного поняття залежно від специфіки педагогічної діяльності – навчальної або виховної. Найбільш повно подав ознаки індивідуального підходу Є. С. Рабунський, який виділив та обґрунтував дванадцять «суттєвих ознак індивідуального підходу». Однак він зазначає, що іноді індивідуальний підхід формулюється неточно, що сприяє його неправильному розумінню у педагогічній практиці [7, 4].

Щодо музичного навчання, «індивідуальний підхід» має два принципових змістових напрями. Перший – розкриває психологічні проблеми сумісності учня і педагога у навчальному процесі. Грамотний і досвідчений педагог окреслює ефективні шляхи розвитку учня, знаходить найкращі форми особистого спілкування. Другий напрям усвідомлення поняття «індивідуальний підхід» стосується спеціально-музичних проблем, комплексу вимог, що виникають у процесі виконання музичного твору. На думку Г. Нейгауза: «саме ця сторона педагогіки – найбільш приваблива, найбільш захоплююча і втішна її сторона. Не тільки тому що, тут професійна педагогіка стає потроху справжнім вихованням, але головним чином тому, що це чиста форма спілкування і зближення людей на основі спільної відданості мистецтву і здатності щось створювати в мистецтві» [4, 11–12].

Потреба індивідуального підходу у виконавській діяльності студента-піаніста зумовлена тим, що будь-який вплив на учня переломлюється через його індивідуальні особливості, через «внутрішні умови». Тому необхідною умовою успішної індивідуальної роботи піаніста є наявність у нього таких індивідуальних особливостей, як: внутрішня свобода, впевненість у собі; потреба у творчому самовираженні; витримка, воля, терплячість. Вони і сприяють прояву та повноцінному формуванню деяких важливих творчих здібностей, зокрема: творчого складу мислення; сміливості уяви і фантазії; емпатії; натхнення; інтуїції; оригінальності, відходу від шаблону. Це зумовлює те, що перспективність розвитку індивідуальних особливостей та формування творчих здібностей не можлива без застосування до них саме індивідуального підходу, який дозволяє: а) збагатити і зміцнити емоційні ресурси, комунікативні й творчі можливості студента; б) розвинути його виконавський артистизм, а саме специфічні для виконавця творчі якості, як переконливість, емоційну заразливість, здатність до імпровізації, розподіленість уваги, емпатію; в) виховати здатність до адекватного реагування на критику, виникнення несприятливих ситуацій та спроможність адаптуватися до різних умов оточення; г) сформувати волюві якості студента, чіткість його мети та мотивацію до дій, здатність до саморегуляції, мобілізації в потрібний момент; д) розвинути творчу активність та пізнавальний інтерес; е) збагатити репертуар особистим виконавським досвідом, який забезпечує інтелектуальне та духовне зростання студента-піаніста і вдосконалює його виконавську культуру.

Індивідуальний підхід є необхідною умовою у виконавській діяльності студента-піаніста, адже лише за його наявності можливе формування таких головних чинників виконавської майстерності, як: а) виконавські вміння і навички, які визначаються музичною грамотністю; точністю, швидкістю, пластичністю, лабільністю, пристосованістю та енергійністю виконуваних музично-ігрових рухів; рівнем володіння специфічно інструментальними прийомами з урахуванням акустичних можливостей інструмента та перцептивних властивостей виконавця, що дозволяє у виконуваному творі максимально виразного втілення музично-образної системи. Рівень сформованості цих умінь визначає віртуозність гри музиканта-інструменталіста; б) художній компонент виконавської майстерності, який полягає в інтерпретаторській осмисленості виконавського інтонування мікро- та макроструктури і динаміки музичного твору, розкритті драматургії цілісної музичної форми виконуваного твору – вміння «відтворити художній образ», тобто створювати і передавати слухачеві емоційну природу музичного твору; в) емоційно-естетична сприйнятливність, коли сприйняття виконавця формуються на основі одночасно з відчуттями, де необхідною умовою надійності гри є відчуття та сприйняття безперервного орієнтовно дотикового контакту пальців з

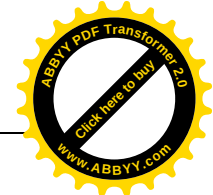
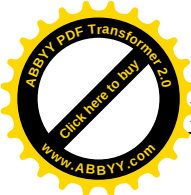
клавіатурою; г) виконавський артистизм, адже поведінка артиста на естраді – це не тільки передавання слухачам змісту музичного твору, створеного композитором, але й процес його спілкування з публікою в концертному залі.

Наголосимо на тому, що артист презентує себе не тільки у процесі гри, але також зовнішнім виглядом, поведінкою, власною особистістю. Крім того, виконавська діяльність за умови індивідуального підходу спонукає студента до власної творчості, в якій він відкриває свій таланти й отримує насолоду від самого процесу творіння. Це є найвищим рівнем музично-виконавської діяльності студента, оскільки його самостійна творча діяльність дозволяє зробити особистий творчий внесок у свою професійну виконавську діяльність.

Висновки. На підставі теоретичного аналізу філософської, психолого-педагогічної та мистецтвознавчої літератури визначено, що індивідуальний підхід у музичному виконавстві займає вагомий, вирішальний позицію, де відбувається охоплення цілої низки складних виконавських завдань і проблем, розв'язання яких вимагає різних творчих підходів і спільних зусиль спеціалістів у галузі психології, естетики, педагогіки, музикознавства. За умови постійної опори на індивідуальний підхід у навчально-виховному процесі забезпечується плідність та перспективність розвитку особистості в мистецько-виконавській діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Айзенк Г. Как измерить личность / Айзенк Г., Вильсон Г. – М.: Когито-центр, 2000. – 257 с.
2. Арчажникова Л. Г. Профессия – учитель музыки / Л. Г. Арчажникова. – М.: Просвещение, 1984. – 111 с.
3. Геращенко И. Г. Педагогическое творчество и формализм / И. Г. Геращенко // Школа. – 2000. – № 1. – С. 2–5.
4. Кременштейн Б. Л. Педагогика Г. Г. Нейгауза. / Кременштейн Б. Л. – М.: Музыка, 1984, – 89 с. (Вопросы истории, теории, методики).
5. Отич О. М. Мистецтво у системі розвитку творчої індивідуальності майбутнього педагога професійного навчання: теоретичний і методичний аспекти : [монографія] / О. М. Отич; за наук. ред. І. А. Зязюна. – Чернівці : Зелена ковина, 2007. – 752 с.
6. Платон. Сочинения : [в 4 т.]. – М., 1969. – Т. 2. – 265 с.
7. Рабунский Е. С. Индивидуальный поход в процессе обучения школьников / Рабунский Е. С. – М., 1975. – 213 с.
8. Рубинштейн С. Л. Проблемы общей психологии / Рубинштейн С. Л. – М.: Педагогика, 1976. – 538 с.
9. Рудницька О. П. Музика і культура особистості: проблеми сучасної педагогічної освіти : навч. посіб. / Рудницька О. П. – К.: ІЗМН, 1998. – 248 с.
10. Сухомлинский В. А. Советы учителю / Сухомлинский В. А. // Народное образование. – 1966. – № 5. – С. 32–38.
11. Холопова В. Н. Музыка как вид искусства : учеб. пособ. / В. Н. Холопова. – СПб.: Лань, 2000. – 320 с.
12. Щербакова К. І. Вступ до спеціальності : навч. посіб. / Щербакова К. І. – К., 1990. – 166 с.

РЕЗЮМЕ

Е. В. Березовская. Индивидуальный подход как условие усовершенствования исполнительской деятельности студента-пианиста.

В статье рассмотрены профессиональные вопросы относительно важности развития индивидуального творчества личности, её индивидуальных особенностей в музыкальном искусстве. Охарактеризовано такие понятия, как: «индивидуальность», «творческая личность», «индивидуальные особенности» и необходимость их синтеза в художественной области образования. Определена суть музыкально-исполнительской деятельности. Обосновывается необходимость индивидуального подхода в исполнительской деятельности студентов и его обеспечение на пути формирования исполнительского совершенства пианиста.

Ключевые слова: индивидуальный подход, личность, творческие способности, исполнительская деятельность.

SUMMARY

O. Berezovska. The individual approach as a necessary condition in performing activity of the student-pianist.

Considered purely professional issues concerning the importance of individual creative personality, his individual characteristics in music. Characterized by terms such as: «individuality», «creative personality», «personality» and the need for synthesis in the art of education. Musical performance is determined by the essence of music and performing activities. Reveals the necessity of individual approach to music and performing activities of students and providing positive step for performing excellence pianist.

Key words: individual approach, creativity, personality, individual characteristics, work of performance.

УДК 786.8 (477)

А.І. Душний, А.В. Боженський

Дрогобицький державний педагогічний
університет ім. І.Франка

БАЯННО-ОРКЕСТРОВА ТВОРЧІСТЬ АНАТОЛІЯ ОНУФРІЄНКА В КОНТЕКСТІ СТАНОВЛЕННЯ ОРИГІНАЛЬНОГО РЕПЕРТУАРУ ДЛЯ НАРОДНИХ ІНСТРУМЕНТІВ В УКРАЇНІ

У статті розглядається композиторське компонування музики для баяна, ансамблю баяністів та оркестру народних інструментів Заслуженого діяча мистецтв України, професора Львівської державної консерваторії імені М. Лисенка Анатолія Васильовича Онуфрієнка.

Ключові слова: творчість, композитор, баян, ансамбль, оркестр народних інструментів, диригент, Львівська баянна школа.

Постановка проблеми. Процес інтенсивного розвитку композиторських традицій «народників», який пов'язаний з прагненням до самоствердження народних інструментів в колі академічних інструментів, широке суспільне функціонування народно-інструментального виконавства та його проблеми свідчать про актуальність цього мистецтва для наукових розвідок. Дослідження проблеми регіональних шкіл, творчого доробку композиторів,